

Adrian Vereea și mulți alții. Se traduce din Horațiu, Catul, Lessing, Heine, Ricarda Huch, Schiller, Shakespeare (o parte din sonete, în tălmăcirea lui Henry Marcus), Shelley, Byron, E. A. Poe, W. Withman, V. Hugo, Baudelaire, Verlaine, Fr. Coppée, A. Samain, Catulle Ménédes, Verhaeren, Carducci, Ada Negri, G. Pascoli, din poezia chineză (Al. T. Stamatiad) greacă, portugheză, ebraică, japoneză ș.a. Traducătorii cel mai des întâlniți sunt: Al. A. Philippide, Emil Dorian, Marcel Breslisca (Breslașu), Al. Vițianu, N. I. Herescu, Elena Farago. De-a lungul timpului, A.I.a. a inițiat numeroase rubrici încredințate unor scriitori precum T. Arghezi (*Tratat de morală practică*), Adrian Maniu (*Cartea cu imagini*), Al. A. Philippide și G. Călinescu (*Cronica literară*), T. Teodorescu-Braniște, Izabela Sadoveanu, D. I. Suchianu, Al. Marcu, Demostene Botez (*Cărți și reviste*), Al. O. Teodoreanu (*Cronica gastronomică*), F. Aderca (*Caleidoscop intelectual*), Șt. Tita (*Cronica fantezistă*), B. Fundoianu (*Caietele unui inactual, Din dicționarul meu domestic*) ș.a. Acestor rubrici, înțesate de idei prețioase, de note și observații critice, li se adaugă și altele (*Însemnări*, apoi *Însemnări și polemici*, *Recenzii*, *Cărțile*, *Cortina*, *Expoziții*, *Mișcarea culturală în străinătate*, *Pagini de demult*, *Curiozități literare* ș.a.) care, împreună cu paginile dedicate teatrului, muzicii, artei plastice (cronici de H. Blazian), fac din revistă una dintre cele mai importante publicații culturale, literare și artistice din prima jumătate a secolului al XX-lea.

C. [CONSTANTIN] MANOLACHE

CONSTANTIN TEODOROVICI

Constantin Manolache, prozator și autor de teatru, s-a născut în anul 1883 la Iași și a murit în anul 1954 la București. Urmează liceul militar din orașul natal, școala de ofițeri din București (absolvită în 1904), apoi devine licențiat și doctor în Drept al Universității ieșene. A fost ofițer la Roman și Iași, unde a ținut și câteva cursuri la Școala specială de infanterie (pe care le-a și publicat – *Morala militară*, 1920, *Rolul social al ofițerului modern*, 1921, *Stilistica și retorica militară*, 1922), trecând apoi în cadrul magistraturii de profil, înaintând până la gradul de general și deținând importante funcții: șef și inspector general al Justiției militare, profesor la Institutul superior de științe penale al Universității bucureștene. A debutat în „Floarea darurilor” (1907) cu traduceri ale unor poezii de V. Hugo și a continuat în anii următori să publice versuri, proprii sau tălmăciri din franceză, și în „Neamul românesc”, „Ramuri”, „Neamul românesc literar”, „Sămănătorul” ș.a. Prima apariție editorială – *Rândunica* (1914) – este ulterioară reprezentării acestei piese la Teatrul Național din Iași. Mai târziu, i-au mai apărut proză și articole în diverse periodice, mai susținute fiind colaborările la „Daruri” și „Orașul nostru” (Iași), „Adevărul literar și artistic” sau la revistele conduse de el – „Lumea militară

ilustrată” (1935–1939) și „Pandectele militare” (1937–1938). În publicistică a cultivat morala înaltă, de pe poziția unui apărător al valorilor consacrate, a unui adânc cunoscător al sufletului omenesc și a desăvârșitei bune-credințe în efortul de ameliorare a vieții sociale și morale (infestate de „otrava civilizației”), atitudine susținută și prin conferințe, de genul celei publicate sub titlul *Definiția tubirii* (1934). Pe linie juridică, a semnat câteva lucrări specifice dublei sale specializări – *Manual de drept internațional public pentru uzul ofițerilor* (1934), *Codul justiției militare și legile aferente* (1936), *Comentar la Codul de justiție militară din 1937* (1937).

În teatru, tânărul autor oscilează între dezbaterea critică a unor idei sau aspecte generale de mare interes și tentația de a-și amuza contemporanii. După piesa într-un act *Rândunica*, o mică învolburare dramatică, din care o tânără demnă iese hotărâtă să nu se mai supună unui statut social-moral care nedreptățește femeile, urmează comediiile *Camaradul Vâltoare*, *Datorii uitate*, *Dragoste cu contract*, *Migrena asiatică*, jucate la Iași sau la Craiova între 1915 și 1928. (Textele pieselor nepublicate se găsesc la Arhivele Statului din Iași.) Dintre dramele reprezentate (*Când reînfloresc salcâmi*, Iași, 1928, *S-a stins candela*, Teatrul Național București, 1942, apoi la Sibiu), doar *Nebunul* (1926) ar putea reține prin încercarea de a crea un personaj excepțional, de o înaltă ținută intelectuală și morală, pe care trădarea soției, cu mult inferioară, îl distruge. Deși comună, intriga e bine articulată, nervul dramatic e activ, replicile pline de miez, iar accentele critice măresc tensiunea confruntărilor. Tot pentru scenă a tradus *Puiul vulturului* de Edmond Rostand (în versuri, 1924) și *Făcliiile* de Henry Bataille (manuscris la Arhivele Statului Iași).

Volumele *Iconița Zorinei* (1931, o poveste cu morală religioasă), *Destăinuirile colonelului Mișu* (1933), *Camaradul Spiruș* (1939), cuprind proză scurtă, în special relatări simpatice din experiența sa de militar (în război) și magistrat, întâmplări din culisele teatrului sau din viața cotidiană, în care autorul reliefează atitudini și comportamente, într-o gamă ce cuprinde elogiul omeniei, duioșia, umorul, persiflarea. Primele două romane – *Sfânta dreptate* (1935, premiat de Academia Română) și *Catrinel* (1937) – urmăresc relevarea incompatibilității dintre caracterele simple, drepte, oneste, axate pe necesitatea respectării unor reguli naturale de viață și a unor relații sincere, corecte între indivizi, și realitatea socială, care nu respectă nimic, ci pervertește totul. Prezentându-și prima narațiune drept confesiune scrisă a unui ocaș mort în detenție, autorul pune o cheie dramatică compoziției sale. Scârbit de nedreptate, de lipsa loialității și solidarității sătenilor în încercarea de a-și ameliora starea și oarecât convertit la ideologia socialistă, un țaran devine proletar urban, apoi e condamnat pe nedrept la ocnă, pentru activități subversive. Setea de dreptate dă personajului o anume coerență, dar condiția personală modestă, remarcabilă doar prin energia reacției și curajul de a acționa conform cu ceea ce simte sau crede, nu-i permite să acceadă la rangul de simbol. Prezentarea mediului rural nu e nici pe departe idilică, țărani sunt lași, fricoși,

bețivi, incapabili de a se organiza, de a lupta pentru drepturile lor. Autorul pare să fie destul de obiectiv, arată cu degetul răul care pur și simplu există indiferent de clasele sociale, criticând inclusiv modul de funcționare a justiției și de stabilire a dreptății. Atribuirea rolului de narator unui țăran „necivilizat” aduce o ușoară insolităre a percepției, înțelegerii, atitudinii și comentariului, iar povestirea în limbajul și stilul, la nivelul și modul de a gândi specific rurale, i-a impresionat pe contemporani. Sunt multe lexeme, construcții, ziceri, efecte moldovenesti, (re)puse în circulație de autor, ceea ce dovedește nu numai o bună cunoaștere a aceluși limbaj (și spirit), dar și încrederea în capacitatea acestuia de a mări expresivitatea, autenticitatea textului. *Târgul Mausului* (1940) și *Povara recunoștinței* (1944) au în centru personaje deosebite, exemplare, care, deși atacate puternic de mediul citadin și profesional, reușesc să se reabiliteze și să atingă poziții înalte, demonstrând că și inadapabili la meschinăria socială pot învinge. Primul este o incursiune într-un orășel moldovenesc, cu diversitatea lui tipologică, cu ansamblul relațiilor și moravurilor specifice. Sunt creionate câteva personaje viabile, iar conținutul factologic e destul de dens. „Scris” de o ordonanță cu vaste studii la școala vieții, textul e alert, cu inserții spirituale, cu umor, are câteva accente picarești, o ușoară atitudine șmecherească, de persiflare a oamenilor și cutumelor sociale, într-o tehnică nu departe de cea postmodernistă. Dimpotrivă, *Povara...* pare o dezbatere a unor precepte de filosofie morală, ilustrată cu cazuri concrete, soldate cu grele pedepse pentru ingrații care își lovesc josnic binefăcătorul, un om și un magistrat ireproșabil. Dincolo de intențiile critice și etice, este evidentă și strădania autorului de a sonda sufletele personajelor, de a revela procesele interioare, cauzele atitudinilor și faptelor. Limba, stilul sunt mai sigure, mai evolute decât în romanele anterioare, mai proprii, curățite de intențiile ornamentale ieftine, de rostirea lirică, afectată, „sensibilă”. În general însă, scrisul lui suferă de insistența cam manieristă asupra unor procese psihice de multe ori false și inutile, care dă impresia de aplicare a unei rețete literare. Un alt automatism pare a fi tentația de a caricaturiza anumite personaje sau comportamente, cărora prea le scoate în evidență superficialitatea, ipocrizia, necinstea, practicarea aproape oficializată a adulterului, a afacerilor oneroase, pe scurt, tot ceea ce face din comunitatea urbană, „civilizată”, o cvasi-sodomă, care se închină unor valori nu numai false, dar și nocive. Anumite stângăcii de construcție epică dau senzația de artificial, de literaturizare inabilă a realului. Interesantă este încercarea de a reconstitui *Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu* (1939), utilizând și textele scrise de aceasta, cărora le face o analiză pertinentă la nivel psihologic, într-o încercare subtilă de a revela transfigurarea stimulilor externi în impulsuri spirituale și fapte de artă, pe care le decodifică apoi cu intenția de a lumina interiorul sufletului și al laboratorului artistic al poetei. Biograful-narator rezzonează la unison cu eroina la marile frumuseți și idei cu care aceasta vine în contact, dovedind o anume

consubstanțialitate, ceea ce îl ajută în demersul său de a o reînvia, făcând-o să evolueze pe un ecran virtual. Ignorat de criticii propriu-ziși, scriitorul s-a bucurat de o cvasi-unanimă apreciere a numeroși jurnaliști. Cronicarii teatrali au remarcat hazul farselor sale, succesul de public sau, în alte cazuri, caracterul dramatic puternic, dialogurile vii, dar și defecțiunile cauzate de lipsa unei adecvate viziuni scenice. Comentatorii literari au subliniat fericita îmbinare dintre o conștiință superioară și arta scrisului, capabilă să producă narațiuni atractive, viguroase epic, de un realism corect, cu personaje complexe sau au remarcat originalitatea subiectelor, a formulilor narative și a limbii, firescul povestirii și al expresiei, „frumusețea și proapețimea stilului”. Mai rezervate au fost aprecierile despre biografiile ușor romanțate *Scânteietoarea...* și *Tragedia lui Petru Cercel* (1940), scrieri hibride, între relatarea documentară și atribuirea fictivă de stări interioare și momente intime personajelor prea evident admirate, iar stilul ultimului roman – *Poezia trupului* (1947) – a fost respins categoric. Când Ș. Cioculescu i-a semnalat anumite anacronisme și inadvertențe istorice, autorul, obișnuit cu laudele, a ripostat printr-o broșură cu un titlu incriminant – *Critică și onestitate* (1941) –, nelipsită nici de contraargumente corecte, nici de nerv polemic, deși apărea o cauză pierdută.

SCRIERI: *Rândunica*, Iași, 1914; *Stilistica și retorica militară*, Iași, 1922; *Nebunul*, Iași, 1926; *Iconița Zorinei*, București, 1931; ed. 2, București, 1939; *Destăinuirile colonelului Mihu*, București, 1933; *Definiția iubirii cu Considerații finale* de Șt. Șoimescu, București, 1934; *Sfânta dreptate*, București, 1935; ed. 4, 1942; *Catrinel*, București, 1937; ed. 3, 1942; *Camaradul Spiruș*, București, 1939; *Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu*, București, 1939; ed. 3, București, 1944; *Târgul Mausului*, București, 1940; ed. 2 (*Maioreasa*), București, 1945; *Tragedia lui Petru Cercel*, București, 1940; *Critică și onestitate*, București, 1941; *S-a stins candela*, București, 1942; *Povara recunoștinței*, București, 1944; ed. 2, București, 1947; *Poezia trupului*, București, 1947. – **Traduceri:** Edmond Rostand, *Puiul vulturului (L'Aiglon)*, Iași, 1924.

Repere bibliografice: E. V., „*Rândunica*”, „*Unirea*” (Iași), 1914, 37; M. Sorbul, „*Rândunica*”, „*Scena*”, 1914, 4; Gh. Voina, „*Camaradul Vâltoare*”, „*Mișcarea*”, 1915, 34; Wratislavius [Iosif Șmilovici], „*Datorii uitate*”, „*Opinia*”, 1924, 4980; Mihail Sadoveanu, *Preocupări de teatru*, îngr. și pref. D. Ivănescu, Iași, 1986, 287–288; Wratislavius [Iosif Șmilovici], „*Nebunul*”, „*Opinia*”, 1926, 5600; Ștefan George, „*Nebunul*”, „*Gândul nostru*”, 1926, 6; e.s. [Em. Serghie], „*Migrena asiatică*”, „*Lumea*”, 1927, 2776; Em. Manoliu, „*Migrena asiatică*”, „*Opinia*”, 1927, 6133; Em. Serghie, „*Când reînfloresc salcâmi*”, „*Lumea*”, 1928, 3087; I. Fr. B. [I. Fr. Botez], „*Când reînfloresc salcâmi*”, „*Mișcarea*”, 1928, 249; T. G., „*Iconița Zorinei*”, „*Curentul*”, 1931, 1056; D. V., „*Destăinuirile colonelului Mihu*”, „*Curentul*”, 1933, 2120; Bogdan Amaru, „*Destăinuirile colonelului Mihu*”, „*Cadran*”, 1934, 1; G. D. Loghin, „*Destăinuirile colonelului Mihu*”, „*Litere*”,

1934, 10; St., „Destăinuirile colonelului Mihu”, „Răsăritul” (Chișinău), 1934, 6; Liviu Floda, „Sfânta dreptate”, „Adevărul”, 1936, 15942; Izabela Sadoveanu, „Sfânta dreptate”, „Adevărul literar și artistic”, 1936, 788; M. D., „Sfânta dreptate”, „Dimineța”, 1936, 10441; Ovidiu Papadima, „Sfânta dreptate”, „Gândirea”, 1936, 2; Paul Daniel, „Sfânta dreptate”, „Epoca”, 1936, 2128; Lucian Boz, „Sfânta dreptate”, „Viața românească”, 1936, 2–3; Const. Răuleț, „Sfânta dreptate”, „Naționalul nou”, 1936, 609; Constantin-Stelian, „Sfânta dreptate”, „Convorbiri literare”, 1936, 4–7; I. Gruia, *Cu d. general C. Manolache despre „Catrinel”*, „Gazeta”, 1937, 1114; Mihail Șerban, *Noul roman al d-lui general C. Manolache*, „Adevărul”, 1937, 16509; Izabela Sadoveanu, „Catrinel”, „Adevărul literar și artistic”, 1937, 887; Liviu Floda, „Catrinel”, „Adevărul”, 1937, 16528; Eusebiu Camilar, „Catrinel”, „Însemnări ieșene”, 1938, 2; Constantin-Stelian, „Catrinel”, „Athenaeum”, 1938, 1; C. Panaitescu, „Catrinel”, „Gazeta”, 1938, 1226; Vlaicu Bârna, *De vorbă cu scriitorul C. Manolache*, „România”, 1938, 169; G.D. Loghin, „Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu”, „Jurnalul literar”, 1939, 23; A. Pană, „Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu”, „Convorbiri literare”, 1939, 5; N. Rahova, „Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu”, „Însemnări ieșene”, 1939, 11; Alex. Anestin, „Camaradul Spiruș”, „Ordinea”, 1940, 2361; N. Iorga, „Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu”, „Gazeta cărților”, 1940, 1–2; Octav Șuluțiu, „Tragedia lui Petru Cercel”, „Gândirea”, 1941, 3–4; M.G. Samarineanu, „Tragedia lui Petru Cercel”, „Familia”, 1941, 4–5; Șerban Cioculescu, „Tragedia lui Petru Cercel”, „Revista Fundațiilor Regale”, 1941, 5; C. Dan Pantazescu, Mircea Streinul, *Istoria literaturii române*, București, 1941, 123–124; Al Raicu, „S-a stins candela”, „Seara”, 1942, 1284; I. M. Sadoveanu, „S-a stins candela”, „Timpul”, 1942, 1705; Mihai Anastasiu, „S-a stins candela”, „Capitala”, 1942, 1797; M. G. Samarineanu, „S-a stins candela”, „Familia”, 1942, 1–2; I. E. Torouțiu, *C. Manolache (Cu prilejul premierei „S-a stins candela...”)*, „Convorbiri literare”, 1943, 3–4; Al. C. Ionescu, *Autori, actori și regisori*, București, 1943, 119–122; Victor Iancu, „S-a stins candela”, „România nouă” (Sibiu), 1945, 25; Radu Stanca, „S-a stins candela”, „Națiunea română” (Sibiu), 1945, 7; Perpessicius, *Opere*, XII, București, 1986, 214–217, 549; [Interviuri cu C. Manolache], în *Romanul românesc în interviuri*, II, partea 1, îngr. Aurel Sasu și Mariana Vartic, București, 1986, 433–442.

VINTILĂ PARASCHIVESCU

OFELIA ICHIM

Vintilă Paraschivescu, poet și prozator, s-a născut la 7 februarie 1890 la București și a murit la 6 februarie 1965 în același oraș. Fiul Anetei și al lui Vasile Paraschivescu, muncitor, P. studiază la Liceul „Gh. Lazăr” din București, ulterior frecventând cursurile Facultății de Drept a Universității din Capitală pe care le